

Kivesjär-
weläiset.
Eino Leino

GEBHARD

STAVA
*** **
1890

EINO LEINO

KIVESJÄRVELÄISET

EINO LEINO

on ennen julkaissut:

MAALISKUUN LAULUJA. Hintaa 1: 50.

TARINA SUURESTA TAMMESTA y. m. runoja. Hintaa 1: 50.

YÖKEHRÄÄJÄ. Runoja. Hintaa 2: 50.

SATA JA YKSI LAULUA. Hintaa 2: 50.

TUONELAN JOUTSEN. Näytelmäruno. Hintaa 1: 25.

AJAN AALLOILTA. Runoja. Hintaa 1: 75.

HIIHTÄJÄN VIRSIÄ. Hintaa 2: 50.

SOTA VALOSTA. 5-näyt. näytelmä. Hintaa 3: 50.

JOHAN VILHELM. 3-näyt. näytelmä. Hintaa 2: 50.

PYHÄ KEVÄT. Runoja. Hintaa 2: 50.

EINO LEINO

KIVESJÄRVELÄISET

KERTOVAINEN RUNOELMA

HELSINGISSÄ
KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

UUTUUS

UUTUUS

UUTUUS

HELSINGISSÄ
PÄIVÄLEHDEN KIRJAPAINOSSA 1901

ENSIMMÄINEN LAULU.

Suomi, surun, soiton maa ja laulun laaja manner,
juhlakenttä jumalten ja tanhujuoksun tanner!

Kaikui ennen kannel täällä, soip' on sodan torvet,
paloi vainovalkeat ja punoittivat korvet.

Painui myöskin auran kynsi syvään kivimäkeen,
syvemmälle luonnon synnyt Suomen kyntöväkeen.

Juotiin vettä virsun alta, petäjäistä syötiin,
metsän anti ammuttiin ja kauppiloille myötiin.

Tuhat noista tutkelmata kertoella voinen.
Toki nyt on tarinamme aihe aivan toinen.

Kaiu ei nyt kanteleet, ei soita sodan torvet,
kuuluu tiuvut, kulkuset, kun kuurassa on korvet.

Vaan kun vettä soudetaan, niin maalipurret seilaa,
salmet tyynnä soiluvat ja mamselit ne peilaa.

Rahaa on kuin ruumenta ja ruokaa niinkuin puuta,
ruoan väliin kastetahan kaulaa sekä suuta.

Eikä vettä, huitua nyt hulju hyvät maljat,
Ranskan viinit virtoaa ja Saksan sampankaljat.

Hei, ken mieli kestihin, se olkoon tervetullut,
köyhä niinkuin rikaskin, niin viisahat kuin hullut!

Pannaan pöytä koreeksi ja piika uutta tuomaan;
Kivesjärven ruukissa on ruokaa sekä juomaa.

Iloinen on isäntä ja rouva ylen sorja,
ei sen sormet työssä kulu, kaikki tekee orja.

Pytinki on pitempi kuin Ämmäkosken silta.
Aamu kun on tässä päässä, toisessa jo on ilta.

Toisessa kun päässä vasta herrat yötä hummaa,
toisessa jo piikatytöt aamiaista hommaa.

Ympärillä koivikot ja lehtovieret vilppaat,
kelpaa niillä juoksennella leskistä ja hilppaa!

Kunnahalla männikkö ja männikössä maja,
pakopaikka lempiväin ja pullonpauke-paja.

Hyvä siit' on katsoa myös kuinka aamu koittaa,
kuinka Kivesjärven päällä päivä sumut voittaa,

saaret sadat selviää ja aavat avaroituu,
niemen päihin töllit sekä talot taajat koituu.

Siin' on Kivesjärven kylä. Kylässä on kansa,
korven kylmän kuokkija ja tuttu tervastansa.

Kukin elää omallaan, ei verkaa eikä velkaa.
Toki ruukin tultua jo toinen aika alkaa.

TOINEN LAULU.

Astui ulos aamulla se Anja-rouva nuori,
päivä metsät punasi ja välähteli vuori.

Kuinka lie hän herännytkin kesken kesä-untaan,
valella hän virrall' aikoi käsivartten luntaan.

Astui pitkin metsätietä Anja-rouva sörjä,
kastehelmet karisi ja notkui varsi norja.

Tuli hän virran vieremälle, katsoi veden pintaan,
näki kuvan kaunokaisen, nousi riemu rintaan.

Kaunis oli Anja-rouva, muita kaunihimpi,
nainen naitu mieleltään, mut muodoltaan kuin impi.

Kaksi huulta punaista kuin marjat alas paistoi.
Voipa miestä miekkoista, ken niiltä suukon maistoi!

Silmät suuret, ruskeat kuin metsälammen laine,
jossa uinuu ulpukat. Mut varo, kulkevainen!

Rimpi viekas pettävi. Äl' astu lammen rantaan!
Povessansa kuolemata sammal kaunis kantaa.

Kyllikseen kun katsellut hän oli virran kuvaa,
hyvillä mielin hymyvää, kuin omena punastuvaa,

hetkeksi hän heloposkin kasvot käsiin peitti.
Aukasi aamunuttunsa ja hapsen hajan heitti.

Kohta Aino-neitinä hän aaltoloihin astui.
Värjyi iho valkea, kun jalka kaunis kastui.

Souti sotka järveä ja joutsen meren rantaa.
Soreammin virran aallot Anja-rouvan kantaa.

Oi, te aallot onnelliset, päivän liedot lapset!
Lumpehina lainehilla läikkyy Anjan hapset.

Liian kaunis lie hän ollut Ahti-ukon nähdä,
vaiko aikoi tihutyön tää kerrassansa tehdä,

tuost' ei tiedä tarina. Mut aalto Anjan ryösti,
vaahtokuplana kiidätti ja virran saareen syösti.

Siinä astui Anja-rouva rannan hietikolla,
päivä päältä hellitti ja hyvä olikin olla.

Pärskyi koski kahden puolin. Saari oli puuton.
Kuinkapa nyt maihin päästä? Turvaksi tuli huuto.

Huuti kerran huikahutti heljällä äänellensä.
Kosken kuohut kahden puolin viskoi vyöryjensä.

Huuti toisen, kolmannenki pahemmin jo parkas,
rantalehdot raikahti ja kaiku kauvas karkas.

Virkkoi viisas mylläri: „Käy poika, katso, kuka
virran niskassa huutavi kuin hampahissa hukan!“

Kävi poika katsomahan, kiiruhusti juoksi,
kiiruhummin vielä palas takaisin taaton luoksi.

„Jaakko, miksi kasvosi on kalpeammat kuuta?
Noh, mikä hätä? Etkö saa sa enää auki suuta?“

„Isä, isä, hätä on, niin pistää sydän-alaan,
suonet kaikki tules' on ja päänkin pohja palaa.

Näin ma itse Vellamon, hän hapsiansa harjaa
päällä kuohun korkeimman, kaiten vetten karjaa!“

„Ja jos nähnyt Vellamon sa olet, poika parka,
silloin tuli turmasi, tok' ällös olko arka!

Käydään tuota katsomahan, mittyinen on herja.“
Käytiin, nähtiin Vellamo, mi kaitsi vetten karjaa.

„Houkka, houritko vai onko järjessäsi vikaa?
Talon rouva itse on se, apuhun nyt pikaa!

Juoksi, joutui mylläri, jo venehessä soutu
virran vievän saarehen, pois Anja-rouvan nouti.

Mutta poika mielessänsä mietti monta kertaa:
Näin ma itse Vellamon! Miks muuten niin mun verta

kuvat kummat kuohuttaa ja otsasuonet ouruu?
Kului vuodet, väitettiin, ett' oli hän hiukan houru.

KOLMAS LAULU.

Jaakko kasvoi kuitenkin kuin korpikuusi nuori,
verevä ja varteva ja vankka niinkuin vuori.

Kantoi kylän säkkejä ja käytti myllyn pyörää.
Isä itse enimmäkseen kaupan töissä hyörää.

Myöpi viinaa, tupakkaa ja kaulahuiviloita,
ostaa metsän riistoa ja munia ja voita.

Sulavasti kaupat sujuu Kives-mylläritä,
silmä toinen lupallaan, mut näkeväinen siltä.

Herrain eessä nokkela ja aina norja-selkä.
Kansa häntä ympärillä kadehtii ja pelkää.

Vaan kun silmä viisahasti hällä vilahtaapi,
silloin pullo pulpahtaa ja raha kilahtaapi.

Meni sinne monen talon pennit sekä pellot,
monen miehen verkatakit, vitjat, ankkurikellot.

Toki toista ruukki tuopi. Ruukissa on rahaa.
Sata miestä päivätyössä veistää sekä sahaa.

Ahot laajat aukeavat, nousee hirsikerrat.
Joka harjan nostajaista juovat ruukin herrat.

Makasiinit mahtavat ja konehuoneet kohoo.
Paljon siitä mahtavuutta ulommakin uhoo.

Viestit ulos vierähtää, käy maine maata pitkin:
Kivesjärven ruukissa saa kultaa kulkuritkin.

Tulee miestä työtä varten, tulee työttömyyttä.
Pehtori on hyvä mies, ei pois hän aja syyttä.

Nukkuu puolipäivähän ja aamunaukun nakkaa,
ikkunasta vilkaisee, kun miehet hirttä hakkaa.

Kaksi miestä vierimästä hirren päätä estää,
kolmas kokoo lastuja ja neljäs vasta vestää.

Nyökkää päätä pehtori: „On hyvä että tarkkaan
tehdään työtä tärkeää.“ Ja katsoo taasen sarkkaan.

Toki ain ei kirvestöihin jouda ruukin väki.
Milloin laakso nostetaan tai tasoitetaan mäki.

Metsä maahan kaadetaan ja kukkatarha tehdään.
Siinä monet kummat kasvit ulkomailta nähdään.

Pystytetään pylvähät ja pannaan lasipallot
niiden päihin kiiltämään kuin murjaanien kallot.

Kelpaa niiden keskellä nyt „volangia“ heittää,
maata riippumatossa tai kahviakin keittää.

Joka viikko vieraita ja joka päivä joulu!
Onpa siinä orpanoina Kajaani ja Oulu.

Tulee poiat porvarien: Tukka kaunis kiiltää.
Rouvat raatimiesten käy ja laahus maata viiltää.

Virkamiehet Paltamonkin Kives-ruukin muistaa.
Siellä toti oiva on ja juttu hyvin luistaa.

„Venskan“ kieli vengertaa ja virtaa viittä „renskaa“.
Ruunuvouti rouvan kanssa pakinoipi ranskaa.

Rouva on ollut Tukholmassa tyttö-aikoinansa,
pansuunissa parhaassa, — sen tuntee tavoistansa.

Käytös siro säilynyt on virkamiehilläki
ajoist' asti Kustavin, min iso-äidit näki.

(Itse he aivan aatelia olivat mielestänsä,
sukukirja Sursillien kullakin pöydällänsä.)

Ympärillä erämaa ja halla viljat tuhoo.
Kivesjärvi keitahana korven yli kohoo.

NELJÄS LAULU.

Kerran kevät-iltamalla vene vettä sousti,
laski Varislahtehen. Mies nuori maihin nousi.

Astui pitkin metsätietä, tuli ruukin taloon,
siinä sijaa yöksi pyysi; sitten aikoi saloon.

Oli yön ja toisenki ja kohta kolmannenki,
koko viikon vierahana, vielä yli senki.

Kukaan enää puhunut ei hänen lähdöstänsä.
Monet kyllä miettivät: Mik' on hän miehiänsä?

Maalariksi mainittiin, söi herrasväen kera,
näkyi hälle maittavankin maito ynnä hera.

Rouvan kanssa kuljeskeli, mäkilöitä nousi,
teki marjamatkoja ja saaren päihin sousti.

Niku Flander, tietoniekka, taitoniekka tiesi:
„Hän on suuri mestari ja mainiokin miesi.

Kuvia hän vaattehelle nahturilla sipoo,
maalaa siihen maisemat ja henkilötkin hipoo.

Niitä herrat ostelee ja lystinänsä näkee.
Nyt hän tullut maalaamaan on Kives-ruukin väkee.“

Huhut tuosta kummalliset kautta kylän kulki,
kuiskittihin, kuunneltihin, kerrottiin jo julki:

„Uloskäynyt uusi laki on nyt keisarilta:
Maalattakoon kaikki kasvot Suomen asujilta!

Tytöt pannaan tynnyriin ja pojat tervapyttyyn,
ettei tunne turkkilainen, koska sota syttyy.“

Mutta herrat pitäjän ne piti pientä pilaa:
„Patruuna se rouvastaan nyt muotokuvan tilaa.

Tekaista se veitikka voi elävänkin kuvan.“ —
Tuota kuullen nähtiin monen rouvan punastuvan.

Mikä liekin oikein ollut mestarin sen työnä,
näyttänyt hän nukkuvan ei monenakaan yönä.

Eikä enää ruokakaan niin maistanut kuin ennen,
kahden verran kalpeni hän kesän lyhven mennen.

Sanoi kerran Anja-rouva: „Kivesvaara vielä käymättä on meillä. Ehkä tänään käymme siellä.“

Lausui toinen leikillään: „Ah, rouva, ette varmaan tunnekaan te tarinaa tuon Kivesvaaran harmaan.

Kivesvaara ole näät ei tavallinen vuori.
Vaara täynn' on saleja, vaikk' kaikki kätkee kuori.

Kivesvaaraa varokaatte! Siellä siki-unta nukkuu tuhatvuotistansa jättein kansakunta.

Vaimot lapsi rinnoillaan ja miehet miekka vyöllä.
Vuoren ukko uinahda ei päivällä, ei yöllä.

Yksin vuoren huipulla hän tähtein teitä seuraa,
katsoo, kuinka maailmalla ajan myrskyt meuraa.

Hetki lyö. Ja vuoren kylkeen kolme kertaa ukko kumahuttaa nuijallaan: jo aukee vuoren lukko,

astuu ulos urhokansa, tulee tuhat hiittä,
miehet syltä seitsentä ja vaimot vaaksan viittä.

Silloin aseet kalskavat, mäet kaikki mätky, kaikaa,
kääpiökansa kukistuu, taas alkaa jättien aika.“

Anja-rouva ailakoi: „Mua säikytätte vainen.
Totta, toivon, hiisillekin pyhä lienee nainen.“

Eikä mikään auttanut. Sen päähäns' oli saanut
Anja-rouva armas eikä kättämistä laannut.

VIIDES LAULU.

Niinpä kerran lähdettiin. Soi nauru metsätieltä.
Mutta yhtä iloisina palattu ei sieltä.

Virsta vettä soudettiin ja toinen maata tultiin,
kolmannella kohottiin ja — vuoren alla oltiin.

Nousi suosta suuri kulju niinkuin jättikirkko,
peninkulman juuret maassa, pilvein päällä nirrko.

Näkyi sinne maailmoita: erämaata sankkaa,
suota, suurta rimpeä ja havumetsää vankkaa.

Kivesjärvi piennä niinkuin lampi alla päilyi.
Päivä lasi. Laaksomailla terhen hieno häilyi.

Hiljaist' oli kuin haudassa. Vain hengityksen kuuli.
Surissut ei sääsken siipi, tuntunut ei tuuli.

Asumaton avaruus kuin meri huokas alla.
Pelvon, vavistuksen henki kulki kukkulalla.

Anja-rouva nauraa koki: „Tutkikaamme, tokko
vielä onpi elossa tuo hiitten suku sokko.“

Lausui, kolme kertaa löi hän vuotta kepakolla.
Toinen nauroi: „Hiidet nuo myös taitaa kuurot olla.

Täytyy heitä herättää.“ Oli jyrkanteellä paasi..
Alas vuotta vyörymään mies voimakas sen kaasi.

Vieri paasi pauhaten, jo Hiiden väki kuuli,
koko vaara kumisi, sen ukkoseksi luuli.

Kuului kalske kalpojen, nous jättein kansakunta.
Anja-rouvan poski oli valkeampi lunta.

„Menkäämme!“ hän virkahti ja vienolla liikkehellä
tarttui käteen kumppalin. Se ään' oli arka, hellä.

Se ääni pyysi, rukoili: „Vie minut, nosta, kannan
kauvas metsän siimekseen, pois taakse taivaan rannan.

Ma unhoitusta halajan, sen yksin saan ma sulta.“
Taideniekän sydämessä säihkyi tuhat tulta.

Seisoi miehet miekka vyöllä, vartoi Hiiden kansa.
Taideniekän rinta nous, hän nautti voimastansa.

Sana vaan! Ja sylissään oli maailma! Ken tuota uskois? Mutta hiidet nuo ei liian kauvan uota.

Hetki lyhyt, lentävä! Taas kaikk' oli niinkuin ennen. Änetönnä kumpainenkin astui alas menen.

KUUDES LAULU.

Hiiden kansa on sellainen, että ken sen herättääpi,
sille se ikiviholliseksi ja painajaiseksi jääpi.

Sen sydämessä aina aallot syksy-öiset pauhaa.
Anna ei hiidet hänelle yön lepoa, päivän rauhaa.

Taideniekan mielehen oli tunkenut tuska kuuma.
Päivät, yöt hänen haaveissansa hautui sama tuuma:

valloittaa tuo valkokyyhky keinolla vaikka millä.
Vaan mikä kerran ol' menetetty, ei takaisin tullut sillä.

Anja-rouva kohteli häntä niinkuin kerjäläistä.
Vait'olo vallitsi pöydässä. Kaikk' kylmää oli ja jäistä.

Monet kerrat määrännyt hän oli jo lähtöpäivän,
sentään jääden. Toivoi toki häipyvän tuon häivän.

Saapui syksyn sade-ilmot, vesivirrat loiskui,
huoneissa oli hämärä, tiet likaa täynnä roiskui.

Anja-rouva päivät poltti puita uunissansa.
Ruukin herrat humaltuivat pikku puolellansa.

Siellä asui sihteerit: Karl Johan Argillander,
virkaheittö mittari ja Nikodeemus Flander,

kamreeriksi kutsuttu ja sivistynyt „civis,
juridiikan juttuherra, tietoniekka tiivis.

Niku puhui latinaa ja lauloi monet gluntit.
Sillä aikaa mittar' ehti ottaa monet „klunkit“.

Passarina Santer' Palo, kauppa-apulainen,
hiukan yksinkertainen, mut tuiki tarkkaavainen, —

katsomahan varsinkin, min verran lasit vetää.
Siin' ei ollut vertaistansa Santerilla ketään.

Sellainen oli seurakunta, jonk' oli rippi-isä
patruuna. Nyt tullut oli taidenieikka lisää.

Hyvinpä hän „kansliassa“ näytti viihtyvänkin,
naukun otti niinkuin muut ja kortit tunsi hänkin.

Tullut kanssa patruunan myös heist' oli hyvät tutut.
Taisi hän monet tarinat ja monet tyttöjutut,

joille nauroi kuollaksensa patruunamme parhain.
Yhdessä nyt nähtiin heidät myöhään sekä varhain.

Oli kerran istuttu näin jälleen päiväkausi.
Väsähti jo sihteerit ja seura hajottausi.

Patruuna kera mestarin yli pihan pimeän luikki.
Anja-rouvan kamarista yksin tuli tuikki.

Kuiskasi nyt patruuna: „Siell’ onko ulkomailla
tapa mennä maata näin, kun viel’ on yhtä vailla?“

Vieras katsoi kysyvästi. Nauraa hörähytti
patruuna ja ilkamoiden silmää räpäytti:

„Viinit parhaat tallella on meillä vielä täällä,
jotk’ on nuorna juotavat ja juuri tällä päällä.“

Sanoi vielä sanasen ja kuiskaamalla senki.
Syksy-yöhön synkeähän katos kumpainenki.

SEITSEMÄS LAULU.

Virkkoi viisas mylläri: „Tän' yönä maata parhain
taas sun, eukko, saunass' oisi eikä nousta varhain.“

„Missä sinä itse nukut?“ „Nukun vaikka missä,
tytöt nukkuu tuvassa ja Jaakko ylisissä.“

„Vaan jos Jaakko heräjä?“ „Hän nukkuu niinkuin tukki,
jos hän joskus heräiskin, hän tuhma on kuin pukki.“

„Etkö sentään usko, että on se synti suuri
nähdä, kuinka omat lapset on kuin portot juuri?“

„Hullutusta! Tytöt silti naiduks tulee kyllä.“
Keskustelun mylläri päätti pikku hymyilyllä.

Tuli ilta. Kaikki nukkui. Kuului koputusta.
Tehtiin tuli tuvassa ja raotettiin usta.

Pantiin kahvi tulelle ja vehnäleipää tuotiin.
Sillä välin monet suukot otettiin ja suotiin.

Juuri kuin näin tuvassa oli kestit ylimmillään,
janohonsa Jaakko-poika heräsi ylisillään.

Kompuroitsi alas, auki pirtin oven veti.
Lensi silmät selälleen ja jano haihtui heti.

Siinä istui ruukin herra Riika polvellansa.
Toinen julki juovuksissa makasi Mantan kanssa.

Hämmästyen Jaakko raappas korvallista kerran.
Hölmistyipä hetkeksi myös itse ruukin herra.

Toki kohta tointui, vieri sanat sorjat suusta:
„Jaakko, kah, sa putositko pilvistä vai puusta?”

Kauan oon jo tuuminut sun ottaa ruukin pestiin.
Kaksisataa saat jo heti. Käytkö kera kestiin?”

Lausui, otti lompakosta punalaitaa kaksi.
Mutta Jaakon poski lens kuin lumi valkeaksi.

Kuului kumea karjahdus ja puukko kirkas kiilsi,
syvälle se ruukin herran rintaluihin viilsi.

Huuto, melske, meteli! Yön halki huudot raikaa,
tulet, lyhdyt tuikkivat ja hätäkello kaikaa.

Makasi maassa patruuna. Jo ruukin väki herää.
Jaakko katsoo äänetönnä puukon punaterää.

Seisoo vieras mestari kuin patsas paikallansa.
Syöksee sisään Anja-rouva pitsivaipassansa.

Jaakko ympäri käännähtää. Mit' on tää? Mistä verta?
Haa, mi haamu ovella? Sen on hän nähnyt kerta.

Impi virran vierellinen, kuohupaita kulta!
Jaakon silmät iskevät nyt verta sekä tulta.

Sylihinsä Anja-rouvan tempaa, ulos kantaa,
juoksee yöhön synkeähän, syöksee metsän rantaan.

Kauhu yössä kasvavi, käy huuto taloloissa:
„Patruuna on murhattu ja ruukin rouva poissa.“

Vesi roiskuu, ryskää puut, kun Hullu-Jaakko astuu.
Mutta Anjan valkovaippa likaveessä kastuu.

Tulet yössä tuikkavat. Käy loimo puiden takaa.
Anja Jaakon povella kuin kuollut joutsen makaa.

„Mun on vilu,“ virkahtaa nyt Anja vienoin äänin,
katsoin ylös kantajaan, „ja pahoin riippuu pääni.“

Sade suhuu taivahalta, märkä metsä huokaa.
Jaakko seisahtaa kuin kivi, lausuu: „Anteeks suokaa!“

Huudot yössä kaikuvat: „Halloo! Täss' ovat jäljet.
Tännepäin! Nyt murhamiest' ei auta armot, eljet!“

Nukkumasta Anja-rouva löyttiin mättähältä,
Jaakon takki allansa. Kun kysyttihin hältä:

„Eikö rouva peljännyt?“ hän vastasi näin ikään:
„Putoovani pelkäsin, mut muut' en muista mitään.“

Mutta Hullu-Jaakkoa ei nähnyt, kuullut kukaan.
Eikä häntä enempää sen jälkeen haettukaan.

KAHDEKSAS LAULU.

Astu aatos mullasta! Tiet lokaiset jo heitä!
Kylvä maille kukkia ja sido seppeleitä!

Soios laulu sorjemmin kuin koskaan ennen soit sa,
kertoa kun immen tarun lyhven, vienon voit sa.

Lumikista laulan nyt ma keltasuortuvasta.
Taivaan lapsi oli hän, ei tästä maailmasta.

Silmät häll' oli siniset kuin ruispellon kukka,
iho ilmi kuultava ja kultainen oli tukka.

Niin sen ääni helisi kuin hopea ja tiuku,
niin sen kasvu kaunis oli kuin ryytimaassa riuku.

Poron pienen saanut oli hän lahjaksi taatoltansa.
Kuinka kaunis olikaan hän pienessä pulkassansa!

Lapin pieksut jalassa ja puuhkalakki päässä,
näin hän hankia kiidätteli tuulessa, tuiskusäässä.

Kaunista kaks he olivat, ei huomisesta huolleet.
Ah, nyt ovat kumpainenkin kuopatut ja kuolleet!

Itku äänen sortavi ja suru rinnan raastaa.
Toki täytyy järjestään mun kaikki teille haastaa.

Tytär oli hän rovastin ja lapsilauman nuorin,
siksi jäi hän kotihin, kun kouluun toiset suori.

Isä kutsui kullaksensa, kylä mamseliksi,
vihdoin kutsui kumpainenkin häntä Lumikiksi.

Taaton hyvän polvella hän tiedon alkeet oppi.
Emon ammoin kätkenyt oli kirkkotarhan soppi.

Ollut ei iloa pojistaan juur' ollut rovastilla:
yksi oli maailman kululla ja kaksi tuomarilla,

juopporenttuja kumpikin. Nyt tahtoi tyttärestään
hän kaikki maailman karkeudet ja turmelukset estää.

Siksi hän pannut tytärtään ei kouluhunkaan koskaan.
Mitä on liika tietäminen kuin tomua ja roskaa?

Vähän luvunlaskua ja historiaa hiukka,
kristin-uskon kappaleet, — siin' oli kurssi niukka.

Vaan kun talvi-illoin tähdet taivahalta hohti,
silloin ukko tyttärensä usein ulos johti,

näytti monet tähtisarjat, valosumut summat,
kertoi Luojan luomistöistä monet kaskut kummat.

Tyttö hänen puhettansa kuuli silmin suurin.
Kului vuodet. Täyttänyt hän viisitoist' oli juuri.

Juhannuksena käynyt oli hän ripillä ensi kerran.
Kuinka kaunis olikaan hän armopöydässä Herran!

Yllään puku valkea ja kielokimppu vyöllä.
Päivän kaiken itki hän ja yhä itki yöllä.

Kuolevansa toivotteli. Viel' ei kuolo kuullut.
Ah, ken oisi totehen niin pian sen käyvän luullut?

Tuli syksy, jäättyi järvi, kimmelteli kiteet.
Virkkoi ukko-rovasti: „Nyt kiini kirjan niteet!

Käyneet Kivesjärvellä me emme ole pitkään.
Ei meit' auta estelyt, ei anteekspyynnöt mitkään.

Tänään lähtekäämme! Kauan tuuminut oon tuota.
Opettajan otamme me mukaan kirkon luota.“

Sanottu. Oli valjahissa Lumikin poro pian.
Reessä ukko-rovastin sai opettaja sijan.

Jää oli kierä niinkuin peili, tuulen teitä tultiin,
kaviot ne kapsahteli, pian perillä oltiin.

YHDEKSÄS LAULU.

Patruuna jo parannut oli ammoin haavastansa.
Ruukin rouva yhä kulki mustassa puvussansa.

Kaunis oli katsoa hän, kauniimp' entistänsä,
suru suuri silmissään, mut nauru äänessänsä,

nauru kirkas, räiskyvä kuin öinen tulipalo,
joka uhkaa maailmaa ja valaiseepi salon.

Niku Flander lausui usein: „Piru tässä piinaa!
Rouva laskee leikkiä ja mestari juo viinaa.

Hyvä loppu täst'ei tule. *Timeo ridentes.*
Siihen asti kuitenkin: *Beati possidentes.*“

Ruukin ruokasalissa he kahvia juuri joivat,
vaikenivat välistä ja taasen tarinoivat.

Taideniekka väitti: „Teill' on silmät oravaisen.“
Anja-rouva naurun päästi kauvas kaikuvaisen.

„Kenpä tietää, hampahat myös oravan teill' lienee?“
Anja-rouva nauroi sekä vastas: „Herra tiennee!

Vaarallista varmahan ei oravan lie puru.“
Taideniekka huokas: „Ah, se on kuin sydänsuru!

Oravainen hampahansa yhteen aina puree.“
Anja nauroi: „Houkka on, ken oravan tähden suree.“

„Ja jos nyt ma virkan teille, että teidän tähden
surrut olen kuut ja viikot enkä ennen lähde

kuin ma olen ampunut sen oravan oksapuulta,
puulta purevaisen sen ja suudellut sen huulta.“

„Siispä toivon, että jäätte tänne ikuisesti.“
Anja nauraa hekotteli aivan herttaisesti.

„Anja! Totta tarkoitan. En kestä enempääni.
Mun sydämeni sairas on. Vain teeskelyä on jääni.

Päälläni taivas pimeä ja allani musta multa.
Ma menen hukkaan ilman sua. Auta, Anja kulta!“

Taidenieikka tarmotonna seisoi Anjan eessä.
Anja rukka nauraa hyrski aivan silmät veessä.

„En ole aivan huono niin kuin huonolta ma näytän.
Paljon voittaa vielä voin, jos voimani oikein käytän.

On mulla yksi ajatus, on ollut lapsest' asti.
„Joulun“ tahdoin tehdä ma. Se elon tieni rasti.

Joulun. Suomalaisen Joulun. Kera kulkusien,
kera kuusten, kynttiläin ja tähtein tuikkivien.

Kankahalle kiinnittää tuon kaiken tahdoin, vielä
kasvot kauniit Marjatan. Hänt' etsin elon tiellä.

Kuvaa tuota aatellut olen päiväni ja yöni.
Siitä piti tulla minun suuri elintyöni.

Jäähyvästi Jouluni! Nyt huomaan sen ma vasta:
En ma löydä Marjattaani koskaan maailmasta.“

Taideniekka vaikenä. Hän puhui silmät veessä.
Anja-rouva vaiti seisoi kädet kasvoin eessä.

Silloin, — ihme nähtihin! Yö poistui, päivä valkes,
kuului laulu enkeleiden, seinä harmaa halkes,

näkyi muoto Maarian. Hän palmun lehvää tarjoo.
Huikaistuna taideniekka silmiänsä varjoo.

Taikka, puhuaksemme taas tavallista kieltä, —
Lumikki se oli, joka päänsä pisti sieltä,

(ei suinkaan seinän raosta, vaan oikein oven kautta).
Toki taian hälvetä ei tarvitse sen tautta:

Silmät paistoi siniset kuin ruispellon kukka,
posket nuoret punoitti ja kultainen oli tukka.

Lapin pieksut jalassa ja puuhkalakki päässä.
Ken ei siitä syttynyt, sen sydän oli jäässä.

Ihastellen taideniekka kaunista katsoi lasta.
Hymyellen Anja-rouva vieraita kävi vastaan.

Hymyellen istui hän koko illan, säesteli
gluntteja, joita Flander kera rovestin lauleskeli.

Hymyellen kuuli hän, miten taideniekka anoi
Lumikkia mallikseen ja mairitellen sanoi:

„Luulen että teistä tehdä alttaritaulun voisin
parahimman, neitini, jos kirkkomaalari oisin.“

Siihen heti vastaus oli valmis patruunalla:
„Taulun teiltä tilaan ma ja hinnalla korkealla.“

Asia oli päätetty. Kuvan Paltamon kirkko saisi.
Vieraiden kera taideniekka jo tänään matkustaisi.

Hymyellen Anja-rouva puhetta tuota kuuli.
Eikö liene ymmärtänyt vai leikiksi vaan sen luuli.

Hymyeli hän vieläkin, kun taideniekka läksi.
Mutta heti sen jälkehen hän kääntyi kipeäksi.

Kauan kuolon, elämän hän väikkyi vaihteella.
Parani vitkaan. Siit' on aika sitten kertoella.

KYMMENES LAULU.

Sakastista laitettu oli atelieeri aivan,
siinä se näki taidenieikka monen viikon vaivan.

Onnelliset kuitenkin oli hälle nämä päivät,
kirkkaus täytti rintansa, oli haihtunehet häivät.

Hiidet tulla tohdi näet ei pyhän paikan piiriin,
nekin kuin ohi lentelevät, tarttuvat tuuliviiriin.

Alla kaarten korkeoiden aatos kohoaapi.
Hiljaisessa hämärässä muistot muodon saapi.

Astuu esiin siskot sekä äiti harmaahapsi.
Silloin usein taideniekka itkee niinkuin lapsi.

Enkelin kuva emolla oli kuolinvuoteen päällä.
On kuin valkosiivet sen nyt vielä leyhyis täällä.

Välistä sen äänikin ihan selvään helähtääpi.
Silloin usein taideniekka työssään hätkähtääpi,

näkee kasvot Lumikin ja jatkaa taasen työtään.
Mutta neiti Lumikilla kieli käypi myötään.

Hänell' on kyllin kertomista pienestä porostansa,
iloistaan ja suruistaan ja rakkaasta taatostansa.

Sitten vielä taitelee hän paljon tarinoita
tyttäristä kuninkaan ja peikkosatuja noita,

joista hiukset pystyyn käy ja karmii selkäpiitä.
Piennä hänen mummonsa oli paljon puhunut niitä.

Koskaan ollut Lumikilla ei kuulijaa näin hyvää,
joka sanoo aina „jaa“ ja katselee niin syvään,

syvään syömen pohjahan, ett' aivan kaikki aukee
rinnan ukset arimmat ja neitilinnat raukee.

Huomaa sen hän itsekin ja äkkiä vaikenepi
nähdessään, miten taideniekka hiljaa hymyileepi.

„Hyi, te minua pidätte yhä varmaan piennä lassa,
vaikk' olen täysikasvanut ja käynyt kosimassa

on jo minua opettaja kylän kiertokoulun.“
Silloin herää aatteistansa taideniekka Joulun.

„En minä teille hymyile, vaan hymyilen ma muulle,
Luojan taivaalle, tähdille ja päivälle ja kuulle.

Kaikki, kaikki niin kaunihilta nyt silmähäni näyttää,
rintani riemu, hartaus sekä rukoukset täyttää.“

Mutta Lumikin mieli yhä on epäilyksen vanki.

„Tekö rukoillette, te, joka kiellätte Jumalanki?“

„Kuka on sitä sanonut? Ei suinkaan isä?“ — „Ei, vaan
tytöt kauppamiehen, joilta tietoni kaikki veivaan.“

„Jumalahan uskon ma, min äänen joka hetki
kuulen sydämessäni ja kuulen kuiskehetki.

Ja ma häntä rukoilen, hän että mun valistaisi,
että mun silmäni kauneuden kaiken nähdä saisi,

maassa, meressä, ilmassa ja ihmissydämissä,
saisin kaiken kuvaella väreissä välkkyvissä.“

Taidenieikka vaikenä. Lumikki hiljaa kuuli,
monta sanaa ymmärsi, mut monta myös vei tuuli,

tuuli, joka kirkon nurkissa tuprutteli lunta.
Mutta templin sisäpuolella luotiin suurta unta.

YHDESTOISTA LAULU.

Tuli joulu. Lapset hyppi, kuuset koristettiin,
kukkuvin kulkusin kyläteillä ajaa huristettiin.

Käytiin vielä kauppiaassa viime ostoksilla:
omenoita, orehkoita iloksi lasten illan.

Pappilassa parhaillansa puuropata kiehui,
Lumikki esiliinoinensa emäntänä liehui.

Kattoi pöydän, käänsi paistit, kaasi kaljaa tuoppiin.
Hymy kiersi silmihin ja nauru poskikuoppiin.

Tapahtunut tuolla oli kirkon kaarten alla
äskän ihan ihmeellistä ja outoa hälle vallaan.

Suudellut oli mestari häntä kaksi kertaa suulle.
Oi, miten paljon puhumista nyt hällä ois ollut kuulle!

Isä ei mitään tietänyttä. Isä, isä parka!
Kesken taloustoimiansa kamariin hän karkaa,

istuu isän polvelle ja silittää hänen hastaan,
taasen kyökkiin kiiruhtaapi. Kummaksuen lastaan

katsoo ukko rovasti ja hiljaa hymähtääpi.
Jotakin hän arvaa, ensin arvoitukseks jääpi.

Mutta miss' on taideniekka? Miksei täällä, jossa
päiviä, viikkoja elänyt on kuin kullan kukkarossa?

Hetken työnsä seurassa hän vielä viettää tahtoi.
Huomenna sitä kaikki kansa katsella jo mahtoi.

Valmis oli vaivan heelmä. Siunannut oli Herra
työtä, jota viimeistellä hän tahtoi vielä kerran.

„Porollani noudan sun,“ oli luvannut lähtiessään
Lumikki. Sitä ajatteli hän alati sydämessään.

Tähdet syttyy taivahalle, hämärä hiljaa lankee.
Taideniekan rinta on niin rauhaton ja ankee.

Kaksi lintua laulelee hänen sydämessään juuri.
Toinen laulaa: „Iloitse! On tehty työsi suuri.

Maalannut olet Marjatan. On omasi impi sorja.
Nouse Herraa kiittämään maan lapsi, tomun orja!“

Vaan se tumman Tuonen lintu lauleleepi tälleen:
„On mennyt onni, alkavi taas tuskan aika jälleen.

Houkka! Lepoa luulottelet saavasi Lumikilta,
lepoa, jota sinulle ei antanut joulu-ilta.

Ken kerran Hiiden oma on, se Hiiden omaksi jääpi.“
Niin raskahasti taideniekan sydän sylkähtääpi.

Pois te varjot kuoleman! Mun aurinkoni on pyhä.
Luvannut mulle hän säteillä on aina sekä yhä.

Kirkas on silmä Lumikin, ei samenna sitä häivä.
Elämäni oleva on juhla ja pyhäpäivä.

Tehnyt olen Joulun ma, teen vielä Juhannuksen,
kuvaan ilon ihmisille ja kesän kukoistuksen.

Vaan se tumman Tuonen lintu laulelempi jälleen:
„Itseäsi pettää tahdot, taideniekka, tälleen.

Päiväsi on pimeä ja Joulusi on turha.
Tehnyt olet tihutyön ja aattehesi murhan.

Maalannut et Marjattaa, vaan naista lempimääsi.
Siksi niin sydämes sylkyttää ja pyörtymässä on pääsi.

Henkesi hiitten oma on, sen peittää Hiiden häivät.
Eivät ne koskaan koita sulle elon suuret juhlapäivät.“

Joulukellot kaikuvat, ne soivat maalle rauhaa.
Taideniekkan sydämessä syksyn aallot pauhaa.

Mitä tekee mestari? Oi, suurta kauhistusta!
Vetää yli taulun kaiken kaksi viivaa mustaa, —

vaipuu maahan niinkuin kivi. Silloin ovi aukee,
astuu sisään haamu tumma, lausuu ääni raukee:

„Tiesinhän: sinun ilojasi kaikki ymmärtääpi,
mutta sun suurille suruillesi tää sydän yksin jääpi.“

Ylös karkaa mestari. Hän Anjan kasvot kohtaa,
näkee silmää kaksi, jotka sairaan tulta hohtaa.

„Tule! Orhi odottaa. Sen harja tulta tuiskii!“
Anja hänen korvahansa kiihkeästi kuiskii.

Tiellä poron tiuvut soi. Sen kumpainenkin kuulee. —
Käsitysten kiiruhtavat ulos talven tuuleen.

KAHDESTOISTA LAULU.

Ruukiss' oli joulujuhla. Patruuna oli poissa.
Tultiin ilman isäntääkin toimeen hyvin koissa.

Suureen ruokasalihin oli kuusi sytytetty,
ympärillä ylenmäärin kansaa kestitetty.

Niku Flander isäntänä ilomielin hyöri,
leikin laski vanhoille ja nuorten kanssa pyöri.

Mutta rouvan kammioss' oli ankeata aivan.
Levotonna taidenieikka tähtiä katsoi taivaan.

„Näetkö kuinka ne tuikkivat? Näetkö kuinka ne kiiluu?
Kalevan kalpa taivahalla kuin pyövelin on piilu.“

„Anna tuikkia tähtien, anna kiilua kirvehien!
Eivät ne meihin yletä, ei majahan miekkosien.“

„Näetkö, taivas tummuvi, jo kaikki on tähdet poissa.
Kuuletko myrskyn ulvontata nurkissa, ullakoissa?“

„Anna ulvoa myrskytuulen, anna pilvien ajaa!
Eivät ne koskaan pimittäne onnellisten majaa!“

„Anja, Anja! Kuuletko poron pieniä kulkusia?
Herra nyt hyvästi siunatkohon meitä molempia!“

Anjan helmaan heittäyy hän suuressa hädässänsä. —
Anja hänelle kertovi tarun omasta itsestänsä.

Tänne häntä ajanut oli korpeen kaiho kuuma.
Hänestä oli lähtenytkin koko ruukin tuuma.

Käynyt Kivesjärvellä hän oli kerran lassa.
Ihastunut, itkenytkin yössä valoisassa.

Sitten taaton kuoltua, kun häntä omaks kosi
Oulun rikkain patruuna, tuli unelmasta tosi.

Kivesjärven rantamalle rautaruukki luotiin.
Taisi niihin aikoihin ne juuri tulla muotiin.

Mutta linna unelmain? Se oli mennyt, mennyt.
Onnen kulta kätkössä on metsän sinisen nyt.

Eikä sitä sieltä saa kuin lapsi yksi-öinen
yksi-öisellä varsalla jään ylitse yksi-öisen.

Näin ääni Anja-rouvan soi kuin kehtolaulu lauha.
Taideniekka rinnassansa syvän tunki rauhan.

Rauhoittuu myös ruokasalissa riemuhuudot rahvaan.
Miksi kaikki verhouu kuin sumupilveen vahvaan?

Miksi tanssi taukoaa ja miksi laulu lakkaa?
Miksi maahan viinakannun Niku Flander nakkaa?

Seisoo ovella rovasti. Hän Anja-rouvaa kysyy.
Opettaja taempana porstuassa pysyy.

Hän viedään rouvan kamariin. Käy Anja hälle vastaan:
„Rauhan juhlaa, rovasti! Mut mikä oikeastaan

tuo meille tämän kunnian tähän merkilliseen aikaan?“
Niinkuin pitkän pilven päältä ääni ukon kaikaa:

„Kuollut on mun tyttärein. Tuoll ulkona hän makaa.“
Niinkuin lapsi ääneensä itki vanhus vakaa.

Parahtaen taideniekka rientää kartanolle.
Ympärillä kaikki kansa katsoo vaiti ollen.

Lepäsi puhdas pulkassansa käärittynä vuotiin. —
Mielipuolena kartanolta takaisin hän tuotiin.

Mielipuolena vietiin pois ja pantiin teljen taaksi.
Eläneekö enää hän vai muuttunut lie maaksi?

Kuink' oli kaikki tapahtunut? Kun kirkkoon Lumikki tuli
eikä ketään löytänyt, niin sydän hältä suli.

Itkien hän pulkkahansa istui, ajoi jäälle.
Kun ei kotiin kuulunut, niin tultiin tuskapäälle.

Ukko-rovasti kamarissaan huudon kimeän kuuli.
Ulos juostiin. Tähdet loisti, vinkui talvituuli.

Sulaan ajanut hän oli yössä sankeassa.
Siitä nyt suru on kylässä ja parku pappilassa.

Mutta salmen suuhun, johon Lumikin reki hukkui,
nousi kivi kirjava, min päällä lokit nukkui.

Kesä-illoin kauvas niiden valkosiivet päilyi.
Surma-saaren nimellä se saari sitten säilyi.

KOLMASTOISTA LAULU.

Oli niinkuin kirous ois painanut siitä saakka
Kivesjärven ruukkia; sen tuntui tumma taakka

kaikkiällä: tuskin kului päivää ilman turmaa,
paheet kasvoi, kansa mätäni, riehui rikos, surma.

Hirtti ensin itsensä Karl Johan Argillander.
Iloa nyt yksin piti yllä Niku Flander.

Puukotettiin mylläri. Tytär lapsenmurhan teki,
toinen murtovarkauden, min äiti itse näki.

Konemestari murskaks meni hammasrattaan siipiin. —
Kautta Kivesjärven kylän kauhu kalvas hiipii.

Minkä tytär raiskataan, min pirtin tuli tuhoo.
Onnetuutta, orpoutta Kives-ruukki uhoo.

Miehet karkaa metsiin. Täyttyy kirkkomaassa haudat.
Kaikkialla kalisevat kahlehet ja raudat.

Ryöväreitä ilmestyy ja rosvojoukkioita.
Nimismiehet, siltavoudit turhaan ajaa noita.

Päällikkönä — sanotaan — on heillä itse Häijy,
johon ei pysty lyijy, jota ei tuli, ei vesi väijy.

Päättänyt hän hävittää on koko Oulunläänin,
ettei kukko kieku siellä, ei kuulu ihmis-ääni.

Venehissä he vallitsevat Oulujärven vettä.
Tuskin tohtii kirkkomatkan tehdä asehetta.

Tunkeutuvat taloihin ja juovat sekä syövät.
Kuka heitä vastustaa, sen kuoliaaksi lyövät.

Kajaaninkin kaduille jo öin he uskaltavat.
Viskaali on vimmoissaan: Mi aika? Mitkä tavat!

Nähdään merkit taivahalla ja monta uhkausta,
maailman loppua peljätään ja tuomion tulemusta.

Se oli niihin aikoihin kuin Penna sen unen näki,
jota sitten kaikkialla kertoi seudun väki.

Oli niinkuin ollut oisi suuri pätsi maassa,
suurempi kuin Immolan ukin tervahauta haassa.

Siitä tulenliekit nousi Suomen taivahalle,
äänet hurjat, huutavaiset kaikui kaikkialle:

„Paadam, paadam Paaranista! Jehova on suuri.
Jaoitettu on Jeriko ja pyhän linnan muuri.“

Kysyi Penna, jonka opas oli itse vanha Aadam:
„Kuka on tuo hirmuhuutaja? Mitä on tuo: paadam,
paadam!“

Vastasi Aadam hänelle: „Se on Juudaan jalopeura,
joka karjuu kahleissaan ja verta himoo teuraan.

Se on suurten sotien merkki.“ Vaikeni Aadam, kaikui
toinen ääni niin kovasti, että maa ja vuoret raikui.

„Kauhistus Karmelista! Täytetty on Gehenna.“
Silloin hiukan tutisevan polvensa tunsii Penna.

Mutta Aadam selitti: „Se on se suuri Skorpioni, jonka hampaat niskassansa on tunteva kohta moni.

Se on syntien syvien merkki.“ Ääni kolmas ärjyi, niin että kaikki kuolevaiset taivaan alla värjyi.

„Mene tekel meille, teille! Uus tulossa on Upharsin! Kauhistukoot kansakunnat, kun ma maata marssin.“

Mutta Penna, mi peljästynyt ei aivan vähimmästä, kysyi: „Mikä arvelu on Aatamilla tästä?“

Vastasi Aadam hänelle: „Se on se pöyhkä riikinkukko, jota pitää kädessään se pimeän paikan ukko.

Ja nyt kavahda, katsele!“ Pois Aadam hältä haipui. Mutta niinkuin Ukon lyömä Penna maahan vaipui.

Pätsin liekkimerestä tulikukko esiin sousti,
astui kerran keikahutti ja aidan päälle nousi.

Siinä alkoi kiekkumaan. Maa järisi, tähdet putoi,
pilvi synkkä taivaankannen kaiken yöhön kutoi.

Ilman patsaat pamahteli, kukistui koko riikki. —
Samana yönä ryöstettiin Kivesjärven ruukki.

NELJÄSTOISTA LAULU.

Tapa on meidän patruunalla — jota hän yhä jatkaa —
kevättalvella kerran vuodessa tehdä pieni matka.

Karjalan kaiken hän ajelee ja Pietarin kautta palaa,
ostaa metsiä matkoillaan, mut hommansa muut hän salaa.

Karjala näet on kaunis maa: joka kylässä taloa sata,
joka talossa kymmenen tyttöä, kassan ruskean kantajata.

Emännillä on tsaijut hyvät ja isännillä viinat.
Patruunalla on muassaan musliinit ja silkkiliinat.

Lauluja urhot laulelee ja sananlaskuja lausii.
Viinan vierellä vierähtää voi helposti vuorokausii.

Karjalan mies on hyvä mies, ei kieltää voi hän mitään,
tarjoaa, mitä talossa on. „Kuda Ruodshin brihalle pitää?“

Paljon pitää patruunalle: karhuja kaattavia,
hirviä hiihdettäviä ja impiä ihania.

Hei, miten sukset sujuilee, kun Karjalan brihat luistaa!
Aamuhämärässä hongan alla he naukun ottaa muistaa.

Aunuksessa on aavat maat ja kirkas on hangen kanto.
Karjalan tytöillä vilkas silmä ja sukkela suun on anto.

Palannut juuri patruuna oli moiselta matkaltansa,
mutta jo kotihin tullessa kivun tunki hän rinnassansa.

Vilustunut hän varmaan lie, on viikkoja monta maannut.
Sillä aikaa Anja-rouva ei tanssimasta laannut.

Mit' oli ennen hän menettänyt, siit' otti nyt hän koron.
Oli niinkuin nielaissut hän oisi tulisoron.

Yhtenään piti iloa ja herroille häiläköitsi,
suu oli sula hunaja ja katse kipenöitsi.

Monet katsoi kummeksuun. Hänen hulluksi tulleen luultiin.
Mutta kahvipöydissä jo kummia hänestä kuultiin.

Kohta ei koko Kajaanista eikä Paltamosta
löytty herraa, mi kehunut ei Anjan suosioista.

Minkä herrat osotti tien, sen talonpojat karsi.
Kautta kaikkien hollitupien oli hän puheenparsi.

Mik' on meidän joutsenella? Ryvettyikö valkee?
Alla tuskan armottoman Anjan sydän halkee.

Kaikki on hälle pimeää ja pahaa maailmassa.
Ei hän vielä hullu ole, mut hulluksi tulemassa.

Tulet tuikki ruukilta, oli valaistu yläkerta.
Ulkona lumiset koivut yksin katseli valomerta.

Miehet hiljaiset hiihtelevät pitkin metsän rantaa.
Virkahtaapi se pisin mies, joka karhuntajaa kantaa:

„Kontio korvennettava on pesähänsä omaan.“
Ikenensä irvistyivät nauruun sanattomaan.

Ruukilta soitto, laulu soi, on juhlat juuri heillä.
Miehet hiljaiset hiihtelevät poluilla ja teillä.

Aitan ovi murretaan ja öljytynnyri tuodaan,
kumotaan kuistin rappujen alle ja risurovio luodaan.

Tuluksin tulta isketään. Hyvä Jumala! Liekit jo liehuu.
Kellarin kivilattialla öljy kuuma kiehuu.

Syttyy parrut, siltapuut. Hoi, missä on ruukin väki?
Lumiset koivut yksin yössä tuhotyön sen näki.

Hoi, koko kellari tulessa on! Pian permantopalkit pettää.
Saako näin tulla Tuonen sato ilman hiiskehettä?

Yläkerran salissa soitto soi. Pidot siellä on patrunessan.
Alakerrassa isäntä yksin voihkavi vuotehessaan.

Hänen rintansa on niin kipeä, hänen päätänsä suonet
hakkaa.

„Anna anteeksi, Anja kulta, ja tanssimasta lakkaa!

Kuolema selvä edessä on, ei kukaan kuulu apuun.
Silloin tikapuita myöten miesi ylös kapuu,

ikkunan irti ruhjaisee ja saliin astahtaapi.
Anja-rouvan ange-rinnan sylihinsä saapi,

karhuntaajaan kääri vi, kuin pyssyn luoti hävi.
Ei ole kenkään kertonunna, kuinka muiden kävi.

Mutta orhi valjahiss' oli tikapuiden alla,
katosi metsään huurtehiseen vauhdilla vaahtoisalla.

VIIDESTOISTA LAULU.

Järven jäätä he ajoivat ja aamuruskoa kohti,
kaukana vaarojen rintehillä jo kullassa hanget hohti.

Lumihiutehet putoelevat Anjan silmäluomiin.
Hullu-Jaakko hevostansa hoputtaa ja suomii.

Päättänyt on hän ajaa sillä siks kuni päivä koittaa.
Järven jää hevon korskuvan alla soipi sekä soittaa.

Herää Anja tainnoksista karhunaljallansa.
Tuntee hienot hiutehet ne silmäluomillansa,

kysyy: „Mikä mun silmilleni putoelee kuin lumi?“
„Nuku mun nuppuni kultainen! Se on unhoituksen uni.“

Hepo korskuu, korja kiittää, järven kansi keinuu.
Anja Jaakon povella kuin orvonkukka uinuu.

Kysyy: „Mikä mun allani niin keinuu kumman lailla,
ajammeko me merellä vai autuasten mailla?“

Virkkaa Jaakko: „Ei se ole kuin yksi-öinen kohva,
Kivesjärvellä kiikkuvainen, mut alla jää on vahva.“

Hepo juoksee, tiuvut soipi, kulkuset kilahtelee.
Kaukana rinteillä metsäisillä jo kiteet kimaltelee.

Anja silmänsä aukaisee. „Mikä loistaa mun silmäterään?
Miksi niin minun sielussani kultaiset kuvat herää?“

„Päivällä vaan on hopeat ja kullat vaan on kuilla.
Eihän se ole kuin aamun koitto mun orhini vemmelpuilla,

orhini yksi-öisen tään, jolla yhden yön ma ajan.
Siihen, missä se seisahtuupi teen minä sinulle majan.“

Silloin Anja silmät sulki, Anja ange-vöinen,
tuntui kuin hän ollut ois vaan lapsi yksi-öinen.

Poiss' oli tunteet tuskapääät ja sydän, mi pahaksi paatui.
Samalla hepo henkäsikin ja kuolleena maahan kaatui.

Päivä kohosi korkealle, paistoi suuriin mehtiin.
Alle kuusen kukkalatvan havumaja tehtiin.

KUUDESTOISTA LAULU.

Yhden yön he nukkuivat ja nukkuivatpa kaksi,
kolmantena Anjan mieli kävi jo ankeaksi.

Sellainen se ihmisluonto aina olla taitaa.
Tuli hänelle ikävä taas omia kotimaitaan.

Havuvuoteelta nousi hän ja ulos majasta hiipi.
Juoksi, joutui. Oksapuut hänen hapsiansa riipi.

Risut repi helmoja ja kannot kaasi jalkaa.
Tähtösiä avuksensa anella hän alkaa.

„Oi, sa Tähti, Luojan luoma, anna kengät mulle, että ma ehjänä joutuisin kotimaalleni siunatulle.“

Antoi Tähti kengät hälle. Keveämmin hän juoksi. Kuolla oli nälkähän. Tuli hyvien ihmisten luoksi.

Koputti tupien oville: „Oi, ihmiset armahtakaa! Aukaiskaa, hyvät ihmiset, mua kuolema ajaa takaa.“

Aukaisi ihmiset ovensa ja antoivat hälle ruokaa. Kysyivät, ken oli hän. „Oi ihmiset anteeks suokaa!“

Ehdi en teille kertomaan, mun täytyy juosta, juosta, siksi kuin näen ma kohoavan suuren vuoren suosta.“

Kevät joutui, hanget sulii, puihin puhkesi lehti, Vihdoin alle Kivesvaaran Anja raukka ehti.

Nousi suosta suuri kulju Hiiden kirkon lailla.
Siinä vasta hän huomasi, ett' oli hän kotimailla.

Tapasi paimenpoikasen ja kysyi patruunata.
Poika häntä katseli kuin unissa kulkijata.

Tuli hän ruukin paikalle; oli poissa rakennus oiva:
pari sammalpaatta vain ja nurmi vihannoiva.

Lehmät kävi laitumella, missä ennen sipsi
silkkikenkä-mamselit ja helmat hienot hipsi.

Miss' oli ennen huvimaja, siinä nyt heinälato,
missä kukkia kasvoi, siitä nyt perunan saatiin sato.

Haihtunut kuin höyhen oli Kives-ruukin taru.
Kansa kulki körteissä ja maa oli kylmä, karu.

Anjan rintaa ahdisti. Hän tapasi ihmisiä.
Kaikk' oli outoja hänelle, ei yhtään ystäviä.

Kyseli paljon hän ruukista ja ruukin mylläristä,
taideniekasta suuresta ja pienestä Lumikista.

Kukaan hänt' ei ymmärtänyt. Yksi vanha muori
virkkoi: „Noista kerrottiin, kun minä olin nuori.“

Katkerasti silloin itki armas Anja rukka.
Yksin jäänyt maailmahan onko orvonkukka?

Itkien hän astui alas virran vieremälle.
Rannan tyynen peili näytti vanhan vaimon hälle.

Hapsi oli harmennut ja poski käynyt ryppyyn.
Hältä, joka eilen vielä halunnut ois hyppyyn!

Silloin hiljaa hymyeli Anja-rouva ynnä
äkkäsi vasta, että oli onnen hän elänyttä.

Purot kaikki pulputtivat, tuoksui kuusten kerkät,
raikui linnun lauleloista rantalehdot herkäät.

Tuhat-äänin lauloi luonto Luojan ylistystä,
kesän nuoren kukintaa ja lemmen täyttymystä.

UUSIA RUNOELMIA

on kustannuksellamme ilmestynyt m. m.:

ILMARI CALAMNIUS, *Margareeta*. Sydämmen säveliä 1: 75.

J. H. ERKKO, *Runoelmia ja ajatelmia*. Kansikuvan piirtänyt ja kiveen piirtänyt Emil Wikström. nid. 3: 50, koruk. 5: 50.

— *Pimeään tullen*. Runoa ja suorasanaista. Hinta nid. 3: 75, koruk. 5: 25.

— *Sisäinen itsenäisyys*. Suomalainen huoneen-taulu vanhoille ja nuorille sydämeen luettavaksi. Somistanut Axel Gallén. Hinta nid. 1: 50, sid. 2: 50.

HILJA HAHNSSON, *Tuomen terttuja*. 1: 75.

HENRIK IBSEN, *Brand*. Runo viidessä näytöksessä. Suomensi Kasimir Leino. 311 siv. 3: 50.

KYÖSTI LARSON, *Kylänlauluja*. P. Halosen piirtämällä päällyksellä. 2: —.

— *Unta ja totta*. 2: 50.

EINO LEINO, *Hiihtäjän virsiä*. 2: 50.

— *Sota valosta*. Viisinäytöksinen runonäytelmä. Kansilehden piirtänyt Axel Gallén. Hintaa 3: 50.

— *Pyhä Kevät*. Runoja. 2: 50.

KASIMIR LEINO, *Runoja*. Kansilehden piirtänyt Pekka Halonen. 3: 50, koruk. 5: 50.

— *Jaakko Ilkka ja Klaus Fleming*. Historiallinen näytelmä viidessä näytöksessä. Hintaa 5: 75.

LAURI STENBÄCK, *Runoja*. Suomentanut Yrjö Veijola. Korukannet piirtänyt Louis Sparre. Hintaa nid. 3: 75, koruk. 5: 75.

SUONIO (Julius Krohn), *Kootut runoelmat ja kertoelmat*. Toinen täydennetty painos. Varustettu muotokuvalla. 362 siv. 3: 50, koruk. 5: 50.

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA.

Hinta: 2: 50.